

JAN H. DE GROOT

DE MANIEREN VAN 3 GESLACHTEN

Ik ben Meester in de Rechten, 40 jaar oud en mijn kantoor bevindt zich in een der oude patriërshuizen aan een bekende gracht in de hoofdstad.

Soms, als ik achter mijn bureau in de hoge met eikenhout betimmerde kamer zit en een moment gelegenheid krijg eens weg te dromen, de drukke beslommeringen van talloze zakelijke aangelegenheden te ontvluchten, en door de brede en hoge ramen wegstaar in de vierkante tuin, waarin ik met zorg planten en bloemen heb laten plaatsen, omdat ik nu eenmaal behoefte heb in aanraking te blijven met deze schepselen van Gods natuur, ontom ik niet aan bespiegelingen omtrent het leven dat nu achter mij ligt en dan trekken mijn gedachten nog wel verder terug naar de levens die eertijds dit huis als woonhuis bevolkten.

Er moet nog een zekere verbinding bestaan tussen de oude bewoners van dit huis en de generatie waartoe mijn ouders behoren, de ouders van mijn vrouw, kortom alle ouders van mensen die thans zo ongeveer de middelbare leeftijd hebben bereikt. Ik kan mij niet anders voorstellen of de mensen uit de tijd toen dit huis gebouwd was zijn door deze kamers gegaan al schrijdende. Er is een groot verschil tussen gewoon lopen en schrijden. En er zullen talloze dingen geweest zijn die samen te vatten zijn onder het woord hoofsheid waaraan mijn ouders nog deel hadden, die nog in mijn herinnering leven, maar waaraan ik langzamerhand ontgroeid ben en waartegenover ik bijna als een vreemde sta.

In deze kamer was ruimte om een buiging te maken, een reverence. Hier was de sfeer geëigend voor een, misschien voor onze tijd wel ietwat langdradig, maar toch uitverkoren charmant gesprek.

Als ik mijn bureau binnenkom, ren ik. Ik heb mijn hoed misschien nog wel heel, maar stellig half op mijn hoofd en ik heb vaardigheid gekregen het hoofddeksel op de route van de deur tot de telefoon op de kapstok te slingeren. Het gebeurt maar zelden dat ik misgooi. Ook heb ik mij een paar maal betrappt, dat ik telefoneerde terwijl mijn jas nog met één arm aan mijn lichaam verbonden was. Het restant van dit kledingstuk zwaaide als een lamme vleugel achter mij aan. Als ik mijn kantoor verlaat, ren ik, geen mens is in staat mij in gewiektheid te slaan bij het afdalen van de trap. Ik heb

een record behaald in het ontvangen van mensen. Het waren er zeven in een half uur. Ik vraag mij af hoe lang de vroegere bewoners van dit huis er over zouden hebben gedaan.

Zo is het leven. In een verbijsterend tempo doordraven we de dagen. Wij hebben geen tijd meer. We hebben nergens meer tijd voor, en stellig niet meer voor het onderhouden van onze manieren.

Gistermiddag kwam Truus, dat is mijn vrouw, mij om twaalf uur halen want we zouden Dr. van der Meer en zijn vrouw in een restaurant ontmoeten. Zij vertrokken naar het buitenland voor een langdurige periode. Maar we hadden geen tijd meer, zij niet en wij niet, voor een gemoedelijker, langduriger, huiselijker onderhoud, waarin je met elkaar nog eens oude herinneringen ophaalt, waarin je bespiegelingen houdt over de toekomst, waarin je nog eens ernstig elkander aftast op de diepere waarden van de menselijke geest. Niets van dit al. Een snelle lunch met een oppervlakkig gesprek en een „het ga je wel” bijna onverschillig gezegd en een „tot weerziens” wat je misschien ook nog wel meende. In elk geval, Truus stond gisterenmiddag beneden aan de deur en zond de jongste bediende naar boven om me te waarschuwen. Ze had zelf geen tijd en geen lust om in de warmte van de zomermiddag haar teint en toilet kans te geven in het ongerede te geraken.

Zo stormde ik bij drie treden afwaarts, klopte haar op de schouder en zei: „Hallo Truus, kom mee.” En ze kwam mee. Ze stapte, ik stapte. We stapten samen. En het tempo was goed. De afstand van mijn kantoor naar het restaurant was niet groot genoeg om een tram of een taxi of ons eigen wagentje te gebruiken. Bovendien lag het restaurant in een straat waar geen autoverkeer was toegelaten, zodat we vanaf een eventuele parkeerplaats nog weer een zelfde afstand zouden hebben moeten lopen. Neen. Het was de snelste, de meest efficiënte manier de eigen benen te gebruiken.

Truus en ik stappen dus, ik wil het woord jachten hier niet gebruiken, al gelek onze wijze van voortbewegen daar op, de Dam over.

Ik had het nog klaar gespeeld onder het gaan een sigaret op te steken.

Ik bedenk nu dat ik vroeger aan een dame die naast mij ging zou gevraagd hebben of het gepermitteerd was te roken. Dat zou eigenlijk al een vrijpostigheid zijn geweest. De dame zou dan behoord

hebben tot mijn zeer goede vrienden want het stond bij mij vast dat het onbeleefd zou zijn mijn aandacht tussen haar en mijn sigaret te verdelen, alsof zij niet de moeite waard was om alle attentie te ontvangen, waarop zij als dame recht had. Nu is Truus wel mijn vrouw en zij behoorde zeker tot mijn allerbeste vrienden en ze zou mij ook stellig niet het opsteken van een sigaret kwalijk hebben genomen, maar ik had het haar toch behoren te vragen of althans te zeggen. Ik heb daar op dat ogenblik geen moment aan gedacht.

Op de Dam was het druk. In alle richtingen staken mensen haastig het plein over en daarom was het mij ook niet opgevallen dat de Heer en Mevrouw van Loo recht op ons afstevenden. De heer van Loo is oud-secretaris in mijn geboorteplaats. Hij en zijn vrouw waren vrienden van onze ouders. Tussen het haastig gejacht van mensen wandelden zij in ongestoorde rust, alsof ze in hun woonplaats door de parklanen gingen, in de richting van het Damrak. Toen ik ze herkende zocht ik bliksemsnel naar een mogelijkheid de beide statige, deftige oude mensen te ontwijken. Maar dat ging niet meer. Ik zou een onbeschaamdheid aan de dag moeten leggen, die de moderne tijd wel haast vanzelfsprekend vond maar die ik, in mijn diepste wezen nog niet los van de vroegere etiquette, onmogelijk kon be- gaan. De heer van Loo had me herkend. Ik bemerkte het aan de glimlach in zijn ogen en de bijna onmerkbaar wijze waarop hij zijn vrouw op ons, want ook Truus had hij ontdekt, attent maakte. Mijn eerste reactie was, dat ik mijn sigaret nog in zijn bijna volle lengte wegwierp. Ik greep naar mijn hoed en aanvaardde met een buiging de toegestoken hand van Mevr. van Loo.

„Dag Mevrouw van Loo, hoe maakt u het. Dat is een verrassing.”

Ik had mijn plaats aan haar linker zijde reeds ingenomen, terwijl mijnheer van Loo met de hoed in zijn hand en zijn grijze kuif in de zon zich met Truus onderhield, terwijl hij mij op de schouder klopte en nu ook de hand schudde en met vriendelijke woorden zijn verrassing over deze plotselinge ontmoeting betuigde. Zij waren op weg naar het station en het was vanzelfsprekend dat wij onze schreden omkeerden en ik met Mevr. van Loo de kop van de stoet nam en met haar voortwandelde alsof ik uren de tijd had en er geen vrienden op ons zaten te wachten bij een snelle lunch. Toen kreeg ik toestemming mijn hoed op te zetten. Ik vergewiste me nog een ogenblik hoe Truus zou reageren op deze plotselinge ontmoeting maar ik zag haar in een geamuseerd gesprek met de charmante en hoffelijke oude heer, die nog steeds zijn hoed in de hand droeg.

Ik weet niet of Truus zelf begreep dat hij wachtte op haar toestemming die op te zetten maar toen we het trottoir van het Damrak bereikten en ik naar de rechterzijde van Mevr. van Loo zwenkte, waar thans mijn plaats was, zag ik dat de oud-

secretaris zijn hoofddekseel weer op de gebruikelijke plaats had. Bij de Beurs moest ik wel terwille van onze afspraak ons gesprek beëindigen en ons excuseren daar we een afspraak hadden met vrienden de lunch te gebruiken die op het punt stonden naar het buitenland te vertrekken.

Er werd hoffelijk en met hartelijkheid afscheid genomen. Ik geloof dat we de aandacht trokken van voorbijgangers toen men ons daar buigend en zwaaiend met de hoed afscheid zagen nemen voordat Truus en ik wederom de terugtocht naar het restaurant aanvaardden. Het was onmogelijk plotseling het oude tempo te hernemen.

Het zou uiterst onbeleefd zijn geweest ons achter de rug van deze mensen in een soort vlucht op hol te slaan. Truus zei: „Wat een aardige charmante heer is die van Loo toch.” Ik zei: „Ja, kind, maar nu moeten we toch weer een tikje opschieten” en eer we de Passage voorbij waren hadden we onze oude galop hervat en ijlden we restaurant-waarts. Toen we onze vrienden daar begroetten en we de reden van onze vertraging noemden zei de jonge dokter, mijn vriend en studiegenoot: „Dat interesseert me geen steek beste kerel. Val neer in die stoel, Truus jij daar, we moeten opschieten” en terwijl hij mij zijn sigarettenkoker voorhield riep hij om de kell- ner.

Het was een vrolijke lunch vol scherts, vol puntige opmerkingen, vol oppervlakkige jovialiteit. We namen in het gedrang op het trottoir voor het restaurant afscheid er was nauwelijks gelegenheid elkaar de hand te drukken. Mensen liepen tegen ons op of trachtten tussen ons door te dringen en een winkelmeisje berispte ons dat we met ons vieren compleet de weg versperden.

Toen ik tien minuten later mijn bureau binnen- trad wees de klok kwart voor twee. Om twee uur zou ik een conferentie hebben en daartoe had ik nog even een paar aanwijzingen te geven aan mijn secretaris.

Mijn secretaris is een jongeman van 25 jaar; hij is sportief en gebruid en een bekend tennisspeler. Toen hij op mijn bellen niet verscheen zocht ik hem op. Hij zat of beter hij lag in een lange rieten tuinstoel onder de uitgebloeide seringboom. Te- genover hem lag in een zelfde houding een jongedame. Hij had bezoek. Het meisje, de dochter van een van mijn collega's, een twintigjarige studente, was hem komen opzoeken.

Toen ik op het bordes verscheen, richtten zich hun ogen naar mij op.

„Goedemiddag” groette ik en mijn secretaris vroeg zonder zich ook maar iets om zijn houding te bekommeren: „Zocht u mij, ik ben tot uw dienst.”

Het meisje Suze, sportief, bruin en vlot opge- maakt met poeder en lipstick stak een arm omhoog en zei: „Hallo, mijnheer Westra, ik blijf maar lig- gen. Hoe gaat het met u? en ze wuifde me zo even toe. Mijn secretaris zei tot haar: „Mik jij even die stoelen naar binnen? Ik moet naar boven.”

Miguel de Cervantes Saavedra, de schrijver van Don Quichotte.

Cervantes maakte al heel jong verzen hoewel hij later bekende „dat de hemel hem de gave der poëzie niet geschonken had”. Hij was dol op toneel, al was het in zijn dagen nog bijzonder primitief. Hij beschreef dit zelf in het voorbericht van zijn bundel „Comedies en Kluchten”, die een jaar voor zijn dood werd uitgegeven.

De vertoningen werden 's morgens en 's middags gehouden op een openbaar plein en het enige decor was een oud laken, dat door twee touwtjes opzij kon worden getrokken, en dat wat men „de koffiekamer” noemde, afsloot. Er achter zaten de muzikanten, die een oude ballade zongen, zonder begeleiding. Er waren vier schragen in een vierkant gezet, met vijf of zes planken er op, maar vier handbreed van de grond. De hele verdere uitrusting van de regisseur kon in een zak en bestond uit vier gewaden van schapenvel, vier baarden en meer of minder pruiken en herdersstaven!

Toen onze tachtigjarige oorlog begon, in 1568, was Cervantes één en twintig jaar. In dat jaar kwam een grote verandering in zijn leven: hij verliet Spanje en hij zou het pas over twaalf jaar weerzien.

Hij trok als page van de jonge, ontwikkelde kardinaal Aquaviva, die aan het hof van Madrid op bezoek was geweest, naar Rome. Hij bleef ruim een jaar in dienst van die kardinaal en trad in 1570 in dienst van het Spaanse leger, onder de beroemde don Diego van Urbina.

Het was het begin van een loopbaan, die hem veel eer en zeer weinig voordeel zou brengen. Als Cervantes Don Quichotte niet had geschapen, dan

1547-1616

CERVANTES

DE SCHRIJVER VAN

DON QUICHOTTE

J. H. KRUIZINGA

Wie is de man, die het beroemde verhaal van Don Quichotte en zijn schildknaap Sancho Panza schreef; waar woonde, leefde en werkte de schrijver van een boek, dat na de Bijbel het meest gelezen en vertaald werd? Wie was hij, die een kunstwerk ter wereld heeft gebracht, zo algemeen menselijk, zo breed en diep van conceptie, dat het na vier eeuwen nog niets van zijn weemoedige betovering verloren heeft?

Miguel de Cervantes Saavedra werd op 9 October 1547, thans vier eeuwen geleden, in Alcalá in de Spaanse provincie Nieuw Castilië geboren. Zijn ouders behoorden tot de kleine adel en leefden zeer bescheiden. Spoedig na zijn geboorte vestigde het gezin zich in Madrid. De berichten, die wij over zijn jeugd bezitten, stemmen overeen met de mededelingen over andere, grote en kleine, talenten.

zou hij nooit tot de literaire groten hebben behoord, maar we zouden zijn naam toch in de Spaanse geschiedenis zijn tegen gekomen, om zijn moed bij de slag van Lepanto. Na deze beroemde slag stond hij onder bevel van Don Juan van Oostenrijk.

Het soldatenleven beviel hem echter op de duur niet. Hij kreeg in 1575 behalve eervol ontslag nog een aanbevelingsbrief van Don Juan mee waarin deze Cervantes „een man van moed en verdienste” noemde „met vele opvallende deugden.”

Ook van een andere bevelhebber kreeg hij brieven mee voor Philips II, waarin gesproken werd van „een soldaat even verdienstelijk als onfortuinlijk.”

In Augustus van dat jaar scheepte Cervantes zich bij Napels in; de brief, die hem „onfortuinlijk” noemde kreeg nu opnieuw gelijk, want in het gezicht